

EUROOPAN
KOMISSIO

Bryssel 20.7.2021
SWD(2021) 705 final

KOMISSION YKSIKÖIDEN VALMISTELUASIAKIRJA

Oikeusvaltiokertomus 2021
Luku: Oikeusvaltiotilanne Tšekissä

Oheisasiakirja

**KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE,
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN
KOMITEALLE**

Oikeusvaltiokertomus 2021
Oikeusvaltiotilanne Euroopan unionissa

{COM(2021) 700 final} - {SWD(2021) 701 final} - {SWD(2021) 702 final} -
{SWD(2021) 703 final} - {SWD(2021) 704 final} - {SWD(2021) 706 final} -
{SWD(2021) 707 final} - {SWD(2021) 708 final} - {SWD(2021) 709 final} -
{SWD(2021) 710 final} - {SWD(2021) 711 final} - {SWD(2021) 712 final} -
{SWD(2021) 713 final} - {SWD(2021) 714 final} - {SWD(2021) 715 final} -
{SWD(2021) 716 final} - {SWD(2021) 717 final} - {SWD(2021) 718 final} -
{SWD(2021) 719 final} - {SWD(2021) 720 final} - {SWD(2021) 721 final} -
{SWD(2021) 722 final} - {SWD(2021) 723 final} - {SWD(2021) 724 final} -
{SWD(2021) 725 final} - {SWD(2021) 726 final} - {SWD(2021) 727 final}

TIIVISTELMÄ

Kaksi Tšekin oikeuslaitoksen merkittävää uudistusta, tuomareiden valintamenettely sekä tuomareita koskeva kurinpitäjärjestelmä, ovat edistyneet, ja valintamenettely hyväksyttiin toukokuussa 2021. Kuten jo oikeusvaltiota koskevassa vuosikertomuksessa 2020 todettiin, nämä uudistukset voivat vahvistaa oikeusjärjestelmän riippumattomuutta lisäämällä tuomarien valintamenettelyn läpinäkyvyyttä ja tarjoamalla lisätakeita tuomareihin kohdistuvissa kurinpitomenettelyissä. Toimet oikeudenkäytön digitalisoimiseksi, kuten tuomioiden julkaiseminen sähköisesti ja digitaalisen asianhallintajärjestelmän valmistelu, jatkuvat. Oikeudenkäyntien tehokkuus siviili-, kauppa- ja hallinto-oikeudellisissa asioissa parantui. Tuomioistuimet ovat pystyneet jatkamaan työtään covid-19-pandemian aikana ilman merkittäviä häiriöitä.

Vaikka oikeudellinen ja institutionaalinen kehys korruption torjumiseksi on yleisesti ottaen olemassa, hallituksen korruptiontorjuntastrategian 2018–2022 ja siihen liittyvien toimintasuunnitelmien täytäntöönpanossa ei ole edistytty. Nykyisen hallituksen toimikauden lopussa useat merkittävät korruptiontorjuntaan liittyvät uudistusaloitteet ovat yhä käsiteltävinä Tšekin parlamentissa. Niitä ovat muun muassa lobbausta, väärinkäytösten paljastajien suojelua sekä ylimmän tilintarkastusviraston toimeksiannon laajentamista koskevat lakiesitykset. Korkean tason korruption osalta EU:n varojen käytöstä kansallisella ja EU:n tasolla tehdyissä tutkimuksissa ja tilintarkastuksissa on äskettäin löydetty näyttöä eturistiriidoista ylimpien virkamiesten tasolla, ja Euroopan syyttäjänvirasto on tämän näytön perusteella ottanut erään asian käsiteltäväkseen. Lisäksi tähän liittyvässä EU:n tukia koskevassa petostapauksessa kansalliset tutkintaviranomaiset ovat äskettäin suositelleet syytetoimia. Covid-19-pandemian vuoksi useimpia terveydenhuoltoalan korruptiontorjuntatoimia, jotka oli tarkoitus ottaa käyttöön vuonna 2020, lykättiin.

Perustuslain säännöksissä taataan sananvapaus ja tiedonsaantioikeus sekä kielletään nimenomaisesti sensuuri. Vuonna 2021 on annettu sääntöjä, joilla lisätään tiedotusvälineiden tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevaa läpinäkyvyyttä. Tšekin yleisradioneuvosto vaikuttaa hoitavansa tehtävänsä tuloksellisesti, mutta poliittiset kiistat ovat edelleen vaikuttaneet maan erilliseen television valvontaelimeen. Covid-19-pandemia on haitannut vakavasti painetun median toimintaa. Pandemian vaikutusten torjumiseksi ei hyväksytty mitään tiedotusvälineiden tukijärjestelyä.

Pandemian puhkeamisesta lähtien lähes puolet hyväksytyistä säädöksistä on annettu lyhennetyllä lainsäädäntömenettelyllä, jossa mahdollisuudet sidosryhmien kuulemiseen ovat rajalliset. Sidosryhmät huomauttivat, että lyhennetyn lainsäädäntömenettelyn käyttö ei rajoittunut vain suorasti covid-19-pandemiaan liittyviin lakeihin. Poikkeustila oli käytössä merkittävän osan vuodesta 2020. Se uusittiin vuoden 2021 alussa huolimatta siitä, että edustajainhuone hylkäsi jatkamisen, ja tätä on arvosteltu muun muassa perustuslaillisuuteen liittyvin perustein. Tuomioistuimia pyydettiin monissa tapauksissa tarkastelemaan poikkeustoimenpiteitä, ja ne kumosivat useita niistä. Parlamentissa käsitellään lakiesitystä uuden lapsiasiamiehen viran perustamisesta. Covid-19-pandemian vaikutus kansalaisjärjestöihin on ollut huomattava, ja se on pakottanut niitä rajoittamaan toimintaansa.

I. OIKEUSLAITOS

Tšekkin oikeuslaitokseen kuuluu 86 piirituomioistuinta, kahdeksan aluetuomioistuinta, kaksi alueellista ylioikeutta, korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus¹. Perustuslakituomioistuin ei kuulu yleisten tuomioistuinten rakenteeseen, mutta se on osa oikeusjärjestelmää. Sen tehtävänä on taata lainsäädännön perustuslainmukaisuus ja suojella keskeisiä ihmisoikeuksia ja perusvapauksia. Tuomioistuinten hallinnosta vastaava keskeinen valtion elin on oikeusministeriö. Oikeusministeriö hoitaa alueellisten ylioikeuksien, aluetuomioistuinten ja piirituomioistuinten valtionhallintoa laissa² säädetyllä tavalla joko suoraan tai näiden tuomioistuinten presidenttien välityksellä. Joidenkin keskushallinnon toimien toteuttamisesta vastaavat kahden korkeimman oikeuden presidentit. Nämä eri viranomaiset ottavat huomioon korkeimpaan oikeuteen, korkeimpaan hallinto-oikeuteen, alueellisiin ylioikeuksiin, aluetuomioistuimiin ja suurimpiin piirituomioistuihin perustettujen tuomarineuvostojen lausunnot. Tasavallan presidentti nimittää tuomarit aluetuomioistuinten presidenttien ja oikeusministerin asettamien ehdokkaiden joukosta. Syyttäjälaitos on osa toimeenpanovaltaa³. Oikeusministeri nimittää syyttäjät virkaan ennalta määräämättömäksi ajaksi valtakunnansyyttäjän ehdotuksesta. Hallitus nimittää ja erottaa valtakunnansyyttäjän oikeusministerin ehdotuksesta⁴. Tšekki osallistuu Euroopan syyttäjänvirastoon. Asianajajaliitto on perustettu lailla, ja se on riippumaton. Se hoitaa lakimiesammattialan julkishallintoa ja koko ammattikunnan itsesääntelyä. Asianajajakunnan itsehallintoa rajoittaa oikeusministerin toimivalta laissa luetelluilla aloilla.

Riippumattomuus

Kansalaisten ja yritysten käsitys oikeuslaitoksen riippumattomuudesta on edelleen keskinkertainen. Kaiken kaikkiaan 51 prosenttia kansalaisista ja yrityksistä vuonna 2021 katsoo, että tuomioistuinten ja tuomareiden riippumattomuus Tšekissä on joko ”erittäin hyvä” tai ”melko hyvä”⁵. Yritysten käsitys oikeuslaitoksen riippumattomuudesta jatkoi myönteistä kehitystään ja parani edellisvuodesta, kun taas kansalaisten keskuudessa käsitys oikeuslaitoksen riippumattomuudesta heikkeni hieman edelliseen vuoteen verrattuna.

Tuomarien valintamenettelyä koskeva muutos on hyväksytty⁶. Tällä muutoksella, joka tuli voimaan 9. kesäkuuta 2021⁷, pyritään luomaan läpinäkyvä ja yhdenmukainen uusien tuomareiden ja tuomioistuinten presidenttien rekrytointi- ja valintajärjestelmä, joka pohjautuu täsmällisiin, objektiivisiin ja yhdenmukaisiin kriteereihin. Oikeuslaitoksen virkoihin ehdolla olevien henkilöiden valintamenettelystä ei aiemmin säädetty laissa. Muutoksen keskeiset

---

¹ Lisäksi aluetuomioistuinten erikoistuneet hallintojaostot toimivat ensimmäisen oikeusasteen hallintotuomioistuinina.

² Laki nro 6/2002 tuomioistuinista ja tuomareista.

³ Perustuslain 80 §, joka sisältyy toimeenpanovaltaa käsittelevään kolmanteen osaan.

⁴ Korkeassa asemassa olevien syyttäjien nimitys- ja erottamismenettely on osa oikeusministeriön kesäkuussa 2019 ehdottamaa uudistusta, joka on tällä hetkellä pysähtyneenä.

⁵ EU:n oikeusalan tulostaulu 2021, kaaviot 48 ja 50. Käsitys oikeuslaitoksen riippumattomuudesta on luokiteltu seuraavasti: erittäin huono (alle 30 % vastaajista pitää oikeuslaitoksen riippumattomuutta melko hyvänä tai erittäin hyvänä), huono (30–39 %), keskitasoa (40–59 %), hyvä (60–75 %), erittäin hyvä (yli 75 %).

⁶ Ks. lähemmin oikeusvaltiokertomus 2020 – Luku: Oikeusvaltiotilanne maassa Tšekki, s. 2.

⁷ Muutos lakiin nro 6/2002 tuomioistuinista ja tuomareista.

ominaisuudet ovat eurooppalaisten normien mukaisia etenkin siltä osin, että suurin osa ehdokkaiden arvioinnista vastaavien valintalautakuntien jäsenistä on tuomareita⁸.

Tuomarien kurinpitomenettelyä koskeva muutosehdotus on hyväksytty edustajainhuoneen ensimmäisessä käsittelyssä⁹. Uudistuksella on tarkoitus ottaa käyttöön laillisuusvalvonta¹⁰, joka koskee kurinpitotuomioistuimen¹¹ tekemiä tuomareita koskevia päätöksiä, luomalla kaksitasoinen kurinpitojärjestelmä, jossa alueelliset ylioikeudet toimisivat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimina ja korkein oikeus sekä korkein hallinto-oikeus muutoksenhakutuomioistuimina. Uudistus hyväksyttiin joulukuussa 2020 edustajainhuoneen ensimmäisessä käsittelyssä. Koska tällä uudistuksella luodaan tällainen kaksitasoinen laillisuusvalvonta, se saattaa osaltaan vahvistaa oikeuslaitoksen riippumattomuutta, mikä on EU:n oikeuden ja eurooppalaisten normien mukaista¹².

Syyttäjälaitoksen suunniteltua uudistusta ei odoteta vietävän eteenpäin tällä vaalikaudella¹³. Syyttäjälaitoksen uudistuksesta on käyty pitkään poliittista keskustelua, ja lahjonnan vastainen valtioiden ryhmä GRECO on antanut siitä suosituksia¹⁴. Kuten oikeusvaltiokertomuksessa 2020 todettiin, kesäkuussa 2019 julkaistulla viimeisimmällä uudistusehdotuksella¹⁵ pyrittiin muuttamaan syyttäjälaitoksen nimitys- ja erottamisjärjestelmää ja ylempien syyttäjien toimikautta. Uudistusehdotus kohtasi vastustusta sidosryhmien ja kansalaisten taholta, eikä hallituksen ole määrä hyväksyä sitä ennen lokakuun parlamenttivaaleja¹⁶.

Useimmat tuomioistuimet ovat hyväksyneet tuomarien eettiset säännöt. Eettiset säännöt¹⁷ laati korkeimman oikeuden asettama työryhmä, jota johti korkeimman oikeuden

---

⁸ Lakiesitys nro 630, jolla muutetaan tuomioistuimista ja tuomareista annetun lain nro 6/2002 105a ja 116 §:ää; Lakiesitys nro 630, tuomioistuimista ja tuomareista annetun lain nro 6/2002 105a ja 116 §:ään ehdotettu muutos; Euroopan neuvoston ministerikomitean suositus CM/Rec(2010)12, 47 kohta. Euroopan unionin tuomioistuimen tuomio 20.4.2021, Repubblica, C-896/19, 66–69 kohta.

⁹ Ks. lähemmin oikeusvaltiokertomus 2020 – Luku: Oikeusvaltiotilanne maassa Tšekki, s. 3.

¹⁰ Menettelyn uudelleenkäsittelyä on nykyisin mahdollista hakea, jos esiin tulee uusia tietoja. Myös perustuslakivalitus on mahdollinen. Näitä menettelyjä ei kuitenkaan pidetä tavallisena laillisuusvalvontana.

¹¹ Kurinpitotuomioistuin on korkeimman hallinto-oikeuden erityiselin.

¹² Euroopan neuvoston ministerikomitean suositus CM/Rec(2010)12, 69 kohta; Venetsian komission lausunto, CDL-AD(2010)004, 43 kohta; Venetsian komissio: Rule of Law Checklist, CDL-AD(2016)007, 78 kohta; Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan (C-216/18 PPU, LM, 25.7.2018, 67 kohta): ”Riippumattomuuden vaatimus edellyttää myös, että niitä tahoja koskevalla kurinpitojärjestelmällä, jotka hoitavat lainkäyttötehtävää, on tarvittavat takeet, jotta vältetään täysin vaara siitä, että tällaista kurinpitojärjestelmää käytetään tuomioistuinratkaisujen sisällön poliittisen valvonnan järjestelmänä. Tältä osin sellaisten sääntöjen laatiminen, joissa määritellään muun muassa kurinpitosääntöjen rikkomista merkitsevät toiminnot sekä konkreettisesti sovellettavat seuraamukset, joissa säädetään riippumattoman elimen asiaan puuttumisesta sellaisen menettelyn mukaisesti, jossa taataan täysimääräisesti perusoikeuskirjan 47 ja 48 artiklassa vahvistetut oikeudet ja etenkin puolustautumisoikeudet, ja joissa vahvistetaan mahdollisuus riitauttaa tuomioistuimessa kurinpitoelinten päätökset, merkitsee lainkäyttövallan riippumattomuuden säilymisen kannalta olennaisten takeiden kokonaisuutta.”

¹³ Oikeusvaltiokertomus 2020. Luku: Oikeusvaltiotilanne maassa Tšekki, s. 3–4.

¹⁴ GRECON neljäs arviointikierros – arviointiraportti, suositus x.

¹⁵ Lainsäädäntöprosessin sähköisessä kirjastossa julkaistu aineisto, saatavilla osoitteessa <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNBD9J6ZWU>

¹⁶ Tiedot saatu maavierailun yhteydessä oikeusministeriöltä.

¹⁷ Eettisten sääntöjen tšekinkielinen versio on saatavilla osoitteessa [https://www.nsoud.cz/judikatura/ns_web.nsf/0/480C6A02F818B1DCC12586B00029183B/\\$file/ETICK%33%9D%20KODEX%20\(2\).pdf](https://www.nsoud.cz/judikatura/ns_web.nsf/0/480C6A02F818B1DCC12586B00029183B/$file/ETICK%33%9D%20KODEX%20(2).pdf); sääntöjen englanninkielinen versio on osoitteessa https://www.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/web/CodeofEthics~Code_of_Ethic~?Open&lng=EN

presidentti ja joka koostui eri oikeusasteiden tuomioistuinten tuomareista¹⁸. Kun eettiset säännöt oli saatu valmiiksi, ne esitettiin jokaiseen tuomioistuimeen perustetuille tuomarien neuvostoille hyväksyttäväksi¹⁹. Selvä enemmistö neuvostoista hyväksyi säännöt. GRECO on suosittelut tuomarien ammatillisten menettelysääntöjen laatimista²⁰.

Hallituksen edustajat ovat arvostelleet tuomareita ja syyttäjiä. Toimeenpanovallan edustajat ovat useaan otteeseen esittäneet kriittisiä huomautuksia korkea-arvoisista tuomareista ja syyttäjälaitoksesta ja kyseenalaistaneet näiden riippumattomuuden²¹. Oikeuslaitoksen edustajat reagoivat tähän antamalla lausuntoja, joissa he ilmaisivat huolestuneisuutensa ja muistuttivat oikeuslaitoksen riippumattomuuden ja kansalaisten oikeuslaitosta kohtaan tunteman luottamuksen merkityksestä²². Valtakunnansyyttäjä ilmoitti 14. toukokuuta eroavansa ja mainitsi yhtenä syynä sen, että hän koki joutuneensa painostuksen²³ kohteeksi²⁴.

Laatu

Parlamentti ei hyväksynyt hallituksen esitystä tiettyjen oikeudenkäyntimaksujen korottamisesta. Edustajainhuone hylkäsi ehdotetun oikeudenkäyntimaksuja koskevan lain muutoksen²⁵ ensimmäisessä käsittelyssä 29. tammikuuta 2021 oikeussuojan saatavuuteen liittyvistä syistä meneillään olevan covid-19-pandemian valossa. Hallitus ei suunnittele muita muutoksia eikä aio esittää ehdotusta uudelleen tämän vaalikauden aikana²⁶. Tšekin asianajajaliiton käyttöön ottaman laajennetun oikeusapujärjestelmän²⁷ jatkaminen on myös osaltaan helpottanut oikeussuojan saatavuutta erityisesti sellaisten haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden kannalta, joilla ei ole varaa asianajajaan.

¹⁸ Tšekin panos oikeusvaltiokertomukseen 2021, s. 4–5.

¹⁹ Tšekissä ei ole tuomioistuinneuvostoa, mutta kaikissa tuomioistuimissa on perustettu tuomarien neuvostoja. Neuvostot koostuvat kunkin tuomioistuimen tuomarien keskuudestaan valitsemista tuomareista. Piirituomioistuimissa, joissa on alle 11 tuomaria, neuvoston tehtävää hoitaa tuomioistuimen kaikkien tuomarien kokous; tuomioistuimista ja tuomareista annetun lain 46 § ja sitä seuraavat pykälät.

²⁰ GRECON neljäs arviointikierron – arviointiraportti, suositus vii(i).

²¹ Oikeusministerin haastattelu Deník N -lehdessä (3. helmikuuta 2021): ”Kuka lupasi mitä ja kenelle? ’He aiheuttavat kaaoksen ennen vaaleja’, Benesová arvostelee perustuslakituomioistuimen päätöstä”; Deník N (3. helmikuuta 2021): ”Babiš syyttää tuomareita vaaleihin vaikuttamisesta. ’Me vain suojelemme perustuslakia’, Rychetský vastasi”; oikeusministerin haastattelu Info.cz-verkkosivustolla (25. helmikuuta 2021): ”Oikeudenkäynti Babišia vastaan venyy vaaleihin asti, syyttäjät käyttävät sitä suojana erottamistaan vastaan”. Oikeusministeri kyseenalaisti julkisesti valtakunnansyyttäjän toimien laillisuuden ja ilmoitti käynnistävänsä kurinpitomenettelyn. Pääministeri kuitenkin tuki valtakunnansyyttäjää, kuten Seznam zprávy -lehti raportoi (9. toukokuuta 2020): ”Benešová ottaa käyttöön kovemmat aseet syyttäjien päällikköä vastaan”.

²² Tuomarien liiton lausunto ”Soudcovská unie k vystoupení ministryně spravedlnosti”; syyttäjien liiton lausunto (4. helmikuuta 2021); syyttäjien liiton puheenjohtajan lausunto (26. helmikuuta 2021).

²³ Syyttäjälaitoksen lehdistötiedote (14. toukokuuta 2021): valtakunnansyyttäjä Pavel Zeman ilmoitti eroavansa; lehdistötilaisuuden taltiointi on saatavilla osoitteessa <https://www.dvtv.cz/video/sef-zalobcu-zeman-konci-citil-jsem-silny-tlak-ze-strany-benesove-nehci-dal-jen-odrazet-jeji-utoky>; ks. myös valtakunnansyyttäjän haastattelu Deník N -lehdessä (25. toukokuuta 2020), *Zeman: Po schůzce s Benešovou jsem vycítil svůj konec, byli jsme pro ni vděčný terč. Politika zhrubla.*

²⁴ Uusi valtakunnansyyttäjä nimitettiin 13. heinäkuuta 2021.

²⁵ Ks. lähemmin oikeusvaltiokertomus 2020 – Luku: Oikeusvaltiotilanne maassa Tšekki, s. 4–5.

²⁶ Tšekin panos oikeusvaltiokertomukseen 2021, s. 6. Maavierailun yhteydessä saadut tiedot.

²⁷ Tšekin asianajajaliiton panos oikeusvaltiokertomukseen 2021, s. 15; oikeusvaltiokertomus 2020 – Luku: Oikeusvaltiotilanne maassa Tšekki, s. 5.

Useita hankkeita on käynnissä oikeudenkäytön digitalisoinnin parantamiseksi. Oikeusministeriö on käynnistänyt pilottiversion yleisesti saatavilla olevasta keskitetystä tuomiotietokannasta²⁸ aloittaen siviiliasioista. Tietokantaa laajennetaan asteittain. Tuomioistuimista ja tuomareista annettuun lakiin on 9. kesäkuuta 2021 voimaan tulleella muutoksella sisällytetty tuomioistuinta koskeva velvoite julkaista kaikki tuomiot 1. heinäkuuta 2022 lähtien²⁹. Tätä pyrkimystä edistetään oikeusministeriön parhaillaan toteuttamalla anonymisointia tukevilla hankkeilla. Menettelysäännöt, jotka mahdollistavat digitaalisten välineiden käytön tuomioistuimissa, sekä asianmukaiset digitaaliset välineet ja infrastruktuuri ovat suurelta osin käytössä³⁰, mikä edesauttoi suuresti tuomioistuinten toiminnan jatkumista covid-19-pandemian aikana. Ratkaisut, joilla mahdollistetaan pääsy useimpien käsiteltävinä olevien asioiden sähköisiin asiakirjoihin, puuttuvat kuitenkin edelleen³¹. Työ täysimittaisen sähköisen arkistointijärjestelmän³² käyttöön ottamiseksi jatkui mutta on edelleen tarjouskilpailuvaiheessa³³.

Parlamentissa käsitellään uutta lainsäädäntöehdotusta täytäntöönpano- ja maksukyvyttömyysmenettelyjen uudistamisesta. Täytäntöönpano- ja maksukyvyttömyysmenettelyistä on käyty poliittista keskustelua useiden vuosien ajan, sillä monet kansalaiset ovat niin kutsutussa velkaloukussa³⁴ ja – kuten perustuslakituomioistuin on todennut – se voi vaikuttaa kielteisesti heidän perusoikeuksiinsa, kuten oikeuteen riittävään elintason³⁵. Vuonna 2019 hyväksytyn maksukyvyttömyysmenettelyiden uudistuksen³⁶ jälkeen laadittiin useita muita lainsäädäntöehdotuksia³⁷, joilla pyritään sääntelemään täytäntöönpano- ja maksukyvyttömyysmenettelyjen vaikutuksia varsinkin velallisten, myös alaikäisten velallisten, suojelemiseksi.

Tehokkuus

Oikeudenkäyntien tehokkuus siviili-, kauppa- ja hallinto-oikeudellisissa asioissa on parantunut. Siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa ei ole erityisiä haasteita tehokkuuden suhteen³⁸, ja oikeudenkäyntien arvioitu kesto lyheni edelleen asteittain³⁹. Hallinnollisten asioiden ratkaisemiseen tarvittava aika on lyhentynyt huomattavasti edellisvuosiin verrattuna, ja ratkaisun tekemiseen ensimmäisessä oikeusasteessa tarvittava arvioitu aika oli 356 päivää vuonna 2019⁴⁰. Samalla hallinto-oikeudellisten asioiden ratkaisuaaste nousi yli 107

²⁸ Tietokanta on saatavilla osoitteessa <https://rozhodnuti.justice.cz/soudnirozhodnuti/>

²⁹ Lain nro 218/2021 I §:n 23 momentti.

³⁰ EU:n oikeusalan tulostaulu 2021, kaaviot 40–43.

³¹ EU:n oikeusalan tulostaulu 2021, kaavio 44.

³² Oikeusvaltiokertomus 2020 – Luku: Oikeusvaltiotilanne maassa Tšekki, s. 5.

³³ Tšekin panos oikeusvaltiokertomukseen 2021, s. 8.

³⁴ Marraskuun 2020 tietojen mukaan täytäntöönpanomenettelyjä kohdistuu yli 700 000 henkilöön; vuonna 2019 tehdyn lain nro 31/2019 lakisäätöisen vaikutustenarvioinnin mukaan 90 prosenttia velallisista ei pystyisi maksamaan velkojaan takaisin koskaan.

³⁵ Tšekin perustuslakituomioistuimen päätös nro I. ÚS 3271/13, 31 kohta.

³⁶ Oikeusvaltiokertomus 2020 – Luku: Oikeusvaltiotilanne maassa Tšekki, s. 5.

³⁷ Laki nro 38/2021, hyväksytty tammikuussa 2021, niin kutsutuista suojatuista tileistä; edustajainhuoneen huhtikuussa 2021 hyväksymä lakiesitys nro 545, jolla muutetaan oikeudenkäyntilakia ja ulosottomiehistä annettua lakia; marraskuussa 2020 annettu lakiesitys nro 1073 lisämuutoksista maksukyvyttömyysmenettelyistä annettuun lakiin; senaatin huhtikuussa 2021 hyväksymä lakiesitysluonnos nro 986 alaikäisiä velallisia koskevan kysymyksen ratkaisemisesta.

³⁸ Ks. myös oikeusvaltiokertomus 2020 – Luku: Oikeusvaltiotilanne maassa Tšekki, s. 6.

³⁹ EU:n oikeusalan tulostaulu 2021, kaaviot 6 ja 7.

⁴⁰ EU:n oikeusalan tulostaulu 2021, kaavio 9.

prosenttiin⁴¹, mikä viittaa siihen, että tuomioistuimet pystyvät myös purkamaan asiaruuhkia. Tämä myönteinen tulos saattaa johtua tuomarien siirtämisestä muilta oikeudenoilta hallinto-oikeudellisiin jaostoihin. Vuonna 2020 nimitettiin yhdeksän uutta tuomaria käsittelemään hallinto-oikeudellisia asioita⁴², mikä saattaa parantaa tehokkuutta entisestään. Sidosryhmät ilmaisivat kuitenkin huolestuneisuutensa yleisestä tuomarien puutteesta ja huomauttivat, että oikeusministeriö ei määritä uusien nimitettävien tuomarien määrää tuomioistuinten todellisen työmäärän perusteella⁴³.

Tuomioistuimilla ja syyttäjälaitoksella on ollut vaihtelevan asteisia haasteita covid-19-pandemian aikana. Korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus, joiden menettelyt ovat pääosin kirjallisia, ilmoittivat, ettei covid-19-pandemia ole vaikuttanut mitenkään niiden tehokkuuteen⁴⁴. Alempien oikeusasteiden tuomioistuinten on täytynyt lykätä istuntoja asianosaisten kuulemiseksi, mikä saattaa viivästyttää menettelyjä⁴⁵, mutta yleisesti ottaen tuomioistuimet eivät ilmoittaneet merkittävistä häiriöistä⁴⁶. Etätyö osoittautui haasteellisemmaksi syyttäjälaitoksen kannalta. Tämä johtui syyttäjälaitoksen alhaisesta digitalisaatioasteesta ja työn luonteesta⁴⁷.

II. KORRUPTIONTORJUNNAN KEHYS

Oikeudellinen ja institutionaalinen kehys korruption ehkäisemiseksi ja torjumiseksi on Tšekissä pääosin olemassa. Eturistiriitoja ja korruption torjuntaa käsittelevä oikeusministeriön osasto vastaa vuosien 2018–2022 kansallisen korruptiontorjuntastrategian koordinoinnista ja seurannasta. Strategia on Tšekin strateginen korruptiontorjunnan kehys hallituksen tasolla. Korruptiontorjuntaneuvosto toimii hallituksen neuvoo-antavana elimenä. Yhteistyössä syyttäjävirston kanssa toimiva kansallinen järjestäytyneen rikollisuuden torjuntavirasto on poliisin yksikkö, jolla on koko maan kattava toimivalta tutkia korkean tason korruptiorikoksia⁴⁸. Rahoitusanalyysivirasto toimii Tšekin rahanpesun selvittelykeskuksena. Ylin tilintarkastusvirasto valvoo valtion julkisten tulojen ja menojen hallinnointia, ja sen havainnot voivat auttaa korruptioriskien tunnistamisessa.

Asiantuntijoiden ja yritysjohtajien käsityksen mukaan korruptiota esiintyy julkisella sektorilla edelleen suhteellisen paljon. Transparency Internationalin korruptionindeksissä vuonna 2020 Tšekki sai 54 pistettä 100 pisteestä ja sijoittuu Euroopan unionissa sijalle 14 ja

---

⁴¹ EU:n oikeusalan tulostaulu 2021, kaavio 13.

⁴² Tiedot saatu maavierailun yhteydessä oikeusministeriöltä.

⁴³ Maavierailun yhteydessä saadut tiedot.

⁴⁴ Maavierailun yhteydessä saadut tiedot.

⁴⁵ Tšekin asianajajaliiton panos oikeusvaltiokertomukseen 2021, s. 17.

⁴⁶ Maavierailun yhteydessä saadut tiedot.

⁴⁷ Maavierailun yhteydessä saadut tiedot.

⁴⁸ Poliisin alueelliset osastot käsittelevät muut korruptiotapaukset, mutta kansallinen järjestäytyneen rikollisuuden torjuntavirasto voi ottaa ne tutkittavikseen milloin tahansa.

maailmanlaajuisesti sijalle 49⁴⁹. Tämä korruptiota koskeva käsitys on pysynyt suhteellisen vakana⁵⁰ viiden viime vuoden aikana⁵¹.

Tšekin hallitus hyväksyi joulukuussa 2020 uuden korruptiontorjuntasuunnitelman 2021–2022, jossa toistettiin aiemmat prioriteetit. Tämä toimintasuunnitelma⁵² on viimeinen hallituksen nykyiseen, vuosien 2018–2022 korruptiontorjuntastrategiaan⁵³ kuuluvista neljästä toimintasuunnitelmasta. Edelliseen toimintasuunnitelmaan verrattuna⁵⁴ neljä päätavoitetta säilyvät ennallaan⁵⁵. Hallitus aikoo keskittyä saavuttamatta oleviin tavoitteisiin, kuten väärinkäytösten paljastajien suojelua ja lobbausta koskevien säädösten antamiseen, samoin kuin avoimuuteen, tiedonsaantiin sekä covid-19-pandemiaan liittyviin korruptionriskeihin⁵⁶. Edellisen, vuotta 2020 koskevan toimintasuunnitelman jälkiarviointi julkaistaan tammikuussa 2022. Uutta, vuoden 2022 jälkeistä korruptiontorjuntastrategiaa koskevat valmistelevat analyysit on jo aloitettu⁵⁷, ja niitä vauhditetaan keväällä 2022, jotta ne kattavat tulevan hallituksen uudet painopistealat sekä toimenpiteet, joilla vastataan Tšekin kansainvälisiin sitoumuksiin.

Toimia korruption torjumiseksi toteutetaan, ja tutkimusten, syytetoimien ja tuomioiden määrät ovat pysyneet vakaina. Vuonna 2020 Tšekin lainvalvontaviranomaiset käynnistivät 180 korruption liittyvää tutkintaa (vuonna 2019 vastaava luku oli 152)⁵⁸ ja korruptionrikoksista syytettiin tai epäiltiin 180:tä henkilöä⁵⁹ (vuonna 2019 tämä määrä oli 190)⁶⁰. Kaiken kaikkiaan oikeuteen joutui 169 henkilöä (vuonna 2019 määrä oli 125)⁶¹, ja 111 henkilöä tuomittiin korruptiosta vuonna 2020 (96 henkilöä vuonna 2019). Korruptionasioissa annettiin viime vuonna 23 vapauttavaa tuomiota (edellisenä vuonna määrä oli 30). Viime vuosina huomiota herättäneet asiat, joissa syyttäjäviranomaisena on useimmiten toiminut ylempi syyttäjänvirasto, ovat koskeneet lähinnä julkisiin hankintoihin ja kilpailuun liittyviä rikoksia (virkamiesten korruptio ja rikollinen toiminta mukaan luettuna) ja laajamittaisia veropetoksia⁶². Tšekin rikoslaissa ei ole erityistä rikosnimikettä, jolla

---

⁴⁹ Transparency Internationalin korruptionindeksi 2020 (2021), s. 2–3. Käsitys korruption tasosta on luokiteltu seuraavasti: alhainen (asiantuntijoiden ja yritysjohtajien käsitystä julkisen sektorin korruptiosta kuvaava pistemäärä yli 79), suhteellisen alhainen (79–60 pistettä), suhteellisen korkea (59–50 pistettä), korkea (alle 50 pistettä).

⁵⁰ Vuonna 2015 pistemäärä oli 56, vuonna 2020 puolestaan 54. Pistemäärä nousee/laskee merkittävästi, kun muutos on enemmän kuin viisi pistettä; se paranee/heikentyy, jos muutokset ovat 4–5 pistettä, ja se on suhteellisen vakaa, jos muutokset ovat 1–3 pistettä viiden edellisen vuoden aikana.

⁵¹ Edelliseltä vuodelta raportoidut eurobarometritiedot kansalaisten ja yritysten korruptiota koskevista käsityksistä ja kokemuksista päivitetään joka toinen vuosi. Tuoreimmat tiedot ovat erityiseurobarometri 502 (2020) ja Flash-eurobarometri 482 (2019).

⁵² Päätös N:o 1273. Toimintasuunnitelma on saatavilla hallituksen korruptiontorjuntaportalissa, ja hallituksen korruptiontorjuntaneuvosto valvoo sitä.

⁵³ Tšekin korruptiontorjuntastrategia, joka perustuu vuoden 2018 hallitusohjelmaan, on saatavilla hallituksen korruptiontorjuntaportalissa.

⁵⁴ Oikeusvaltiokertomus 2020 – Luku: Oikeusvaltiotilanne maassa Tšekki, s. 7.

⁵⁵ Päätavoitteita ovat i) tehokas ja riippumaton hallinto, ii) läpinäkyvyys ja avoin tiedonsaanti, iii) valtion omaisuuden tehokas hallinnointi ja iv) kansalaisyhteiskunnan kehittäminen.

⁵⁶ Maavierailun yhteydessä oikeusministeriöltä saadut tiedot.

⁵⁷ Maavierailun yhteydessä oikeusministeriöltä saadut tiedot.

⁵⁸ Tšekin panos oikeusvaltiokertomukseen 2021, s. 19–20.

⁵⁹ Rikosprosessilain 160 § ja 179b §:n 3 momentti.

⁶⁰ Tšekin panos oikeusvaltiokertomukseen 2021, liite I.

⁶¹ Tähän sisältyvät syytteet, rangaistusvaatimukset ja sopimukset syyllisyydestä ja rangaistuksista.

⁶² Tšekin panos oikeusvaltiokertomukseen 2021, s. 18, Tax Cobra -operaation osalta.

kriminalisoitaisiin ulkomainen lahjonta, vaan se kuuluu yleisen korruptiorikoksen piiriin⁶³. OECD on ilmaissut huolensa siitä, että ulkomaista lahjontaa koskevia lainvalvontatoimia toteutetaan vain vähän, vaikka Tšekin talous on luonteeltaan vientiin suuntautunutta ja suuririskisillä aloilla vienti on altista lahjonnalle⁶⁴. Tähän mennessä toteutetut toimenpiteet, kuten erikoistuneen henkilöstön lisääminen ja data-analyysivalmiuksien parantaminen, eivät ole palvelleet ulkomaisen lahjonnan havaitsemista ja tutkimista. Tässä suhteessa on tarpeen löytää keinoja, joilla ulkomaisen lahjonnan havaitseminen ja tutkinta sekä sitä koskevat syytetoimet voidaan asettaa etusijalle. Ulkomaisen lahjonnan erillisen rikosnimikkeen käyttöönotto taikka asetus tai sisäinen ohje, jossa mainitaan ulkomaiselle lahjonnalle annettava priorisointiaste, voisivat olla mahdollisia vaihtoehtoja, joilla tehostetaan tätä koskevaa lainvalvontaa⁶⁵.

Tutkimuksissa ja tilintarkastuksissa on tuotu esiin ongelmakohtia, jotka liittyvät eräisiin korkean tason korruptiotapauksiin EU:n varojen käytössä sekä eturistiriitihin. Euroopan komission 23. huhtikuuta 2021 julkaisemassa raportissa, joka koski eräälle tšekkiläiselle yritykselle myönnettyjen 17 EU:n avustuksen maksamisen tarkastusta, havaittiin sääntöjenvastaisuuksia ja eturistiriita ja suositeltiin noin 11 miljoonan euron takaisinperimistä siitä syystä, että vuonna 2012 annettua EU:n varainhoitoasetusta ei ollut noudatettu ja Tšekin eturistiriidoista annettua lakia oli rikottu⁶⁶. Asia toimitettiin äskettäin Euroopan syyttäjänvirastolle, joka hyväksyi sen käsiteltäväksi. Tšekin eturistiriidoista annetussa laissa kielletään yleisesti ottaen tuet sellaisille kaupallisille yrityksille, joissa virkamiehellä on vähintään 25 prosentin omistusosuus. Käytössä on vuosiksi 2014–2020 laadittu strategia petoksien ja korruption torjumiseksi EU:n varojen käytön yhteydessä⁶⁷, ja siinä vahvistetaan keskeinen sääntökehys, johon liittyy menettelyohjeita hallintoviranomaisille. Joissakin tapauksissa on kuitenkin tuotu esiin huolenaiheita, jotka liittyvät EU:n varojen hallinnointiin ja jakamiseen. Näin on tapahtunut muun muassa Euroopan petostentorjuntaviraston (OLAF) petoksia koskevissa tutkimuksissa ja niihin liittyvissä kansallisissa tutkimuksissa, joissa äskettäin päädyttiin suosittelemaan syytteesen asettamista eräissä korkean tason tapauksessa⁶⁸.

---

⁶³ Tšekin oikeusvaltiokertomukseen 2021 antaman panoksen mukaan (s. 17) ulkomaisesta lahjontarikoksesta voidaan määrätä rangaistus yleisen korruptiorikoksen nojalla.

⁶⁴ Suuririskisiä aloja ovat muun muassa koneenrakennus- ja puolustusmateriaalialat, mukaan lukien aseiden vienti riskialueille, ks. OECD, *Implementing the OECD Anti-Bribery Convention, Phase 4 Two-Year Follow-Up Report: Czechia* (2019), s. 4. Transparency Internationalin vuonna 2020 julkaiseman ”Exporting corruption” -raportin mukaan (s. 52) vuosina 2016–2019 Tšekissä aloitettiin yksi tutkinta, käynnistettiin menettely yhdessä asiassa eikä saatettu päätökseen yhtäkään asiaa.

⁶⁵ Vrt. OECD: *Implementing the OECD Anti-Bribery Convention – Phase 4 Two-Year Follow-Up Report: Czech Republic* (2019), jonka mukaan mikään ei viittaa siihen, että ulkomainen lahjonta olisi asetettu etusijalle. OECD:n raportin mukaan Tšekki suunnittelee lisäävänsä analyysiosastolle 15 virkaa vuosina 2021–2025, mutta vielä ei tiedetä, osoitetaanko jotkin niistä ulkomaisen lahjonnan tutkintaan.

⁶⁶ Euroopan komissio: *Final Audit Report, Audit No. REGC414CZ0133, REGIO/C4/AUD(2019)*, https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/reports/2021/final-report-on-the-audit-of-the-functioning-of-the-management-and-control-systems-in-place-to-avoid-conflict-of-interest-in-czechia. Ks. myös Euroopan parlamentti: *Report on the fact-finding mission of the Budgetary Control Committee to the Czech Republic*, 26.–28. helmikuuta 2020. Ks. myös ylin tilintarkastusvirasto: *EU Report 2020 – Report on the EU Financial Management in Czechia* (2020), s. 20–21; oikeusvaltiokertomus 2020 – Luku: Oikeusvaltiotilanne maassa Tšekki, s. 8.

⁶⁷ Tšekin panos oikeusvaltiokertomukseen 2021, s. 15.

⁶⁸ Poliisi sai toukokuussa valmiiksi kuusi vuotta kestäneen rikostutkinnan laittomasta EU:n tukien hankinnasta ja suositteli syytetoimia, ks. *Česká justice*, 14. toukokuuta 2021: ”Stork Nest -tapauksen tutkija eroaa. Hän päätti asian tutkinnan ja ehdotti asian viemistä oikeuteen.”

Käytännön yhteistyö korruption torjumiseksi asianomaisten toimielinten välillä toimii Tšekissä hyvin, ja suunnitteilla on parantaa poliisin erikoistumista ja kehittää sen tietoteknisiä valmiuksia. Syyttäjälaitoksen, poliisin ja rahanpesun selvittelykeskuksen välinen yhteistyö on osoittautunut tiiviiksi ja tehokkaaksi laajamittaisissa operaatioissa⁶⁹. Poliisin ja syyttäjälaitoksen mukaan tutkijoiden ja syyttäjien resurssit⁷⁰ ja erikoistumisaste sekä heidän mahdollisuutensa saada merkityksellisiä tietoja ovat riittävät, jotta he voivat hoitaa tehtävänsä korruptiontorjunnassa. Poliisin ylimmässä johdossa, joka on hierarkiassa kansallisen järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaviraston yläpuolella, on keskitetty analyysiyksikkö, joka antaa ohjeita ja apua tapausten analysointiin koko poliisivoimille. Jotta voidaan vastata tehokkaasti poliisin tarpeisiin ja tuottaa strategisempaa tiedustelutietoa, analyysihenkilöstön erikoistumista sekä tietoteknisiä välineitä ja toimintoja on yhä lisättävä⁷¹. Tutkintayksiköiden vuonna 2019 laatima suunnitelma-asiakirja, jossa vaaditaan näitä parannuksia, on määrä panna toimeen, minkä jälkeen sitä tarkastellaan uudelleen vuonna 2022⁷².

Lobbausta koskeva sääntely, jolla lisätään Tšekin lainsäädäntöprosessin läpinäkyvyyttä, on odottanut hyväksymistä viime raportointikaudelta lähtien. Kiistanalaiset kysymykset, joista keskustellaan edelleen, liittyvät lobbaajien määritelmää koskeviin poikkeuksiin⁷³. Sääntelyllä⁷⁴ perustettaisiin julkinen rekisteri lobbaajista ja lobbauksen kohteena olevista virkamiehistä, velvoitettaisiin lobbaajat ja lobbauksen kohteena olevat virkamiehet julkistamaan lobbaukseen liittyvät yhteyshenkilöt ja otettaisiin käyttöön ”lainsäädäntöjalanjälki”, jolla ilmoitetaan, kuka on yrittänyt vaikuttaa mihinkin lainsäädäntöehdotukseen⁷⁵. Rekisteriä ylläpitäisi poliittisten puolueiden ja liikkeiden rahoituksen valvontavirasto. Tietojen ilmoittamatta jättämisestä voitaisiin määrätä noin 3 860 euron (100 000 Tšekin korunaa) sakko. Lobbausta koskeva sääntely⁷⁶ sisältäisi myös tiukempia lahjoitusten ilmoittamista koskevia sääntöjä. Raja, jonka ylittävät lahjat on

⁶⁹ Tiedot saatu maavierailun yhteydessä poliisilta ja syyttäjälaitokselta, myös rahanpesun selvittelykeskukselta, sekä vero- ja tulliviranomaisilta, erityisesti Tax Cobra -operaatioon liittyen. Poliisin kansallisen järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaviraston yhteistyötä varainhoito- ja tulliviranomaisten sekä syyttäjälaitoksen kanssa säännellään rikosprosessilailla nro 141/1961, Tšekin tasavallan poliisivoimista annetulla lailla nro 273/2008 ja syyttäjälaitoksesta annetulla lailla nro 283/1993.

⁷⁰ Syyttäjälaitokselle korruptiotapauksia koskevia syytetoimia varten myönnetty henkilöresurssit koostuvat 303 korruption erikoistuneesta syyttäjistä, jotka ovat 21 valtakunnansyyttäjänvirastossa toimivaa syyttäjää, 47 ylemmissä syyttäjänvirastoissa toimivaa syyttäjää, 65 alueellisissa syyttäjänvirastoissa toimivaa syyttäjää sekä 170 piirikuntien syyttäjänvirastoissa toimivaa syyttäjää.

⁷¹ Tiedot saatu maavierailun yhteydessä sisäministeriöltä, valtiovarainministeriöltä (rahoitusanalyysivirasto) ja Tšekin poliisin kansalliselta järjestäytyneen rikollisuuden torjuntavirastolta.

⁷² Tiedot saatu maavierailun yhteydessä sisäministeriöltä, valtiovarainministeriöltä (rahoitusanalyysivirasto) ja Tšekin poliisin kansalliselta järjestäytyneen rikollisuuden torjuntavirastolta.

⁷³ Edustajainhuoneen joulukuussa 2020 pitämän ensimmäisen käsittelyn jälkeen perustuslaki- ja oikeusasioista vastaavassa valiokunnassa järjestettiin helmikuussa 2021 kuuleminen, ja alemman kamarin työohjelmaan oli merkitty lisäkeskusteluja touko- ja kesäkuuksi 2021. Tšekin panos oikeusvaltiokertomukseen 2021, s. 12. Vuonna 2021 toteutetun kyselytutkimuksen mukaan kaksi kolmasosaa vastanneista Tšekin kansalaisista katsoi, että lobbausta koskevien sääntöjen tiukentaminen muuttaisi heidän käsitystään politiikasta myönteisemmäksi. Ks. Rekonstrukce státu -verkkosivusto (3. maaliskuuta 2021), jonka mukaan tšekit katsovat, että lobbaus vaikuttaa voimakkaasti lakien muotoiluun, mutta pitävät sitä lähinnä ”kummisetien” välineenä.

⁷⁴ Lobbausta koskeva sääntely koostuu kahdesta erillisestä mutta toisiinsa liittyvästä lakiesityksestä: lobbausta koskevasta lakiesityksestä (edustajainhuoneen asiakirja nro 565) ja lakiesityksestä, jolla muutetaan joitakin säädöksiä lobbausta koskevan lain hyväksymiseen liittyen (edustajainhuoneen asiakirja nro 566).

⁷⁵ Oikeusvaltiokertomus 2020 – Luku: Oikeusvaltiotilanne maassa Tšekki, s. 9.

⁷⁶ Lakiesitys, jolla muutetaan joitakin säädöksiä lobbausta koskevan lain hyväksymisen vuoksi (edustajainhuoneen asiakirja nro 566).

ilmoitettava jo olemassa olevaan keskitettyyn eturistiriiterekisteriin, alennettaisiin noin 400 eurosta (10 000 Tšekin korunaa) noin 200 euroon (5 000 Tšekin korunaa).

Edustajainhuoneen jäsenten integriteettiä koskevien sääntöjen vahvistamiseksi on toteutettu alustavia toimia. Toistaiseksi ei ole voimassa eettisiä sääntöjä, jotka koskisivat nimenomaan edustajainhuoneen jäseniä samalla tavoin kuin tällä hetkellä julkishallinnon virkamiehiä⁷⁷. Edustajainhuoneen työjärjestystä koskevaan lakiin ehdotettu muutos, jonka nojalla edustajainhuone voisi hyväksyä käytännesäännöt, ei ole saanut riittävää poliittista kannatusta⁷⁸. Eräät poliittiset puolueet ovat vahvistaneet omia jäseniään koskevat eettiset säännöt⁷⁹. Erityisesti parlamentin jäsenille annettavien lahjojen suhteen myös muut etuudet, kuten luontoisedut ja palvelut, kattavan asianmukaisen kehyksen sekä parlamentin jäsenille suunnatun käytännön oppaan puute herättävät edelleen huolta⁸⁰.

Hallitus päätti vuonna 2020 perustuslakituomioistuimen antaman päätöksen perusteella olla sisällyttämättä puolisojen tuloja varallisuusilmoituksia koskevaan ilmoitusvelvollisuuteen. Parlamentin jäsenten on ilmoitettava varallisuusilmoituksissaan puolisojensa tietyt varat⁸¹, esimerkiksi parlamentin jäsenen ja hänen puolisonsa yhteisesti omistamat kiinteistöt. Ilmoitusvelvollisuus ei edelleenkään koske puolison tuloja eikä huollettavien perheenjäsenten varoja⁸². Perustuslakituomioistuimen antaman päätöksen perusteella⁸³ hallitus päätti olla muuttamatta varallisuusilmoituksia koskevia sääntöjä enempää tässä suhteessa⁸⁴.

Puoluerahoitukseen annettavia lahjoituksia koskevat säännöt ovat yleisesti ottaen asianmukaiset, mutta käytännössä haasteita on edelleen⁸⁵. Poliittisista puolueista ja liikkeistä annetussa laissa⁸⁶ säädetään kutakin yksittäistä lahjoittajaa koskevasta noin 120 000 euron (3 000 000 Tšekin korunaa) enimmäismäärästä. Kaikki yli noin 40 euron (1 000 Tšekin korunaa) lahjoitukset on dokumentoitava. Ulkomaisten henkilöiden tai julkisten elinten tekemät lahjoitukset eivät ole sallittuja. Vaalikampanjoiden aikana saadut lahjoitukset on julkistettava verkossa viimeistään kolme päivää ennen vaaleja⁸⁷. Tämän velvollisuuden noudattamatta jättämisestä voidaan määrätä sakko, jonka määrä vaihtelee noin 4 000 eurosta noin 80 000 euroon (100 000–2 000 000 Tšekin korunaa). Vastuullinen valvontaelin on poliittisten puolueiden ja liikkeiden rahoituksen valvontavirasto⁸⁸. Rakenteellisia heikkouksia

⁷⁷ Edustajainhuoneen puhemies esitteli eettisten sääntöjen luonnoksen (edustajainhuoneen asiakirja nro 7067). Sen käsittelyä lykättiin, koska covid-19-pandemian yhteydessä asetettujen rajoitusten vuoksi läsnä oli vain vähän edustajainhuoneen jäseniä. Käsittelyn täysistunnossa on määrä jatkaa, kun rajoitukset poistetaan.

⁷⁸ Maavierailun yhteydessä oikeusministeriöltä saadut tiedot. Luonnos hyväksytään edustajainhuoneen päätöksellä, mutta asian käsittelylle ei toistaiseksi ole laadittu ohjeellista aikataulua.

⁷⁹ GRECON neljäs arviointikierros – alustava vaatimuksenmukaisuusraportti (maaliskuu 2020), s. 4.

⁸⁰ Vrt. eturistiriidoista annettu laki. GRECON neljäs arviointikierros – alustava vaatimuksenmukaisuusraportti (maaliskuu 2020), s. 4.

⁸¹ Ks. myös GRECON neljäs arviointikierros – alustava vaatimuksenmukaisuusraportti, s. 5.

⁸² Eturistiriidoista annetun lain 11 §:n 2 momentin a kohta.

⁸³ Perustuslakituomioistuin totesi tuomiossaan, että laki nro 159/2006 eturistiriidoista on perustuslain mukainen (asiakirja nro Pl. US 4/17, 11.2.2020).

⁸⁴ Korruptiontorjuntaneuvostolta maavierailun yhteydessä saadut tiedot.

⁸⁵ Eri sidosryhmiltä maavierailun yhteydessä saadut tiedot.

⁸⁶ Laki nro 424/1991 järjestäytymisestä poliittisiksi puolueiksi ja poliittisiksi liikkeiksi.

⁸⁷ Muun muassa määrä sekä lahjoittajan nimi, syntymäaika ja asuinpaikka. Kaikki lahjoitukset on mainittava vaalikampanjan rahoitusta koskevassa raportissa, joka ehdokkaiden on julkistettava viimeistään 90 päivää vaalien jälkeen.

⁸⁸ Valvontaviraston tehtävänä on tarkastaa poliittisten puolueiden vuotuiset tilinpäätökset, tehdä puolueiden hallinnointia koskevia tarkastuksia ja valvoa vaalikampanjoiden rahoitusta.

on edelleen, koska yksittäisten lahjoittajien lahjoitusten enimmäismääriä koskevia sääntöjä ei sovelleta presidentinvaaleihin⁸⁹ eikä voittoa tavoittelemattomien organisaatioiden lahjoituksiin⁹⁰. Myös monista oikeushenkilöistä koostuvien yritysverkostojen lahjoitusten valvonnassa on esteitä⁹¹. Hallitus pyrkii tekemään tarkemman analyysin, jolla tunnistetaan tarkemmin lainsäädännön porsaanreiät ja käytännön haasteet⁹².

Perustuslain muutokset, joilla vahvistetaan ylintä tilintarkastusvirastoa, odottavat yhä hyväksymistä. Lakiesitys ylimmästä tilintarkastusvirastosta annetun lain⁹³ muuttamisesta merkitsisi myös perustuslain muuttamista⁹⁴. Sillä laajennettaisiin ylimmän tilintarkastusviraston toimeksianto siten, että se saisi tarkastaa myös paikallishallinnon, sairausvakuutusyhtiöiden ja valtion omistamien yritysten (eli yritysten, joissa valtiolla tai paikallishallinnolla on enemmistöomistus tai jotka ovat valtion tai paikallishallinnon määräysvallassa) julkiset menot. Lakiesityksen hyväksyminen on viivästynyt⁹⁵, vaikka asia oli yksi hallituksen ohjelmajulistuksessa mainituista hallituksen prioriteeteista.

Väärinkäytösten paljastajien suojelua koskevat valmistelutyöt on esitelty parlamentille. Hallitus hyväksyi 25. tammikuuta 2021 lakiesityksen väärinkäytösten paljastajien suojelusta sekä siihen liittyvän muutossäädöksen⁹⁶. Molemmat odottavat tällä hetkellä edustajainhuoneen toista käsittelyä⁹⁷, ja niitä käsitellään parhaillaan edustajainhuoneen asianomaisissa valiokunnissa⁹⁸. Ehdotetussa laissa kaavaillaan sisäisten ilmoitusjärjestelmien perustamista ja väärinkäytösten paljastajien mahdollisuutta ilmoittaa oikeusministeriölle mahdollisista väärinkäytöksistä.

Valtion omistamien yritysten hallinnosta on annettu sääntelyä, mutta käytännössä haasteita on edelleen. Poliittisten nimitysten estämistä valtion omistamissa yrityksissä ei ole varmistettu järjestelmällisesti käytännön tasolla⁹⁹. Hallitus hyväksyi vuonna 2020 valtion omistuspolitiikkaa koskevan strategian¹⁰⁰, joka perustuu valtionyhtiöiden hallinnointi- ja ohjausjärjestelmää koskeviin OECD:n ohjeisiin vuodelta 2015. Strategialla pyritään

---

⁸⁹ Tämä johtuu siitä, että ehdokkaat eivät ole poliittisia puolueita tai liikkeitä. Ks. tasavallan presidentin vaaleista annettu laki nro 275/2012.

⁹⁰ Tällaisiin yhteisöihin sovellettavista säännöistä ks. Tšekin tasavallan parlamenttivaaleista ja tiettyjen muiden lakien muuttamisesta ja täydentämisestä annettu laki nro 247/1995 sekä tasavallan presidentin vaaleista annettu laki nro 275/2012.

⁹¹ Tšekin puoluerahoitusta koskeva panos oikeusvaltiokertomukseen 2021, s. 1.

⁹² Ks. edellinen alaviite.

⁹³ Laki nro 166/1993.

⁹⁴ Oikeusvaltiokertomus 2020 – Luku: Oikeusvaltiotilanne maassa Tšekki, s. 9.

⁹⁵ Lakiesitys oli vuonna 2020 edelleen edustajainhuoneen kolmannessa käsittelyssä ja odotti siihen liittyvän perustuslakimuutoksen hyväksymistä senaatissa.

⁹⁶ Väärinkäytösten paljastajien suojelua koskevaa lakia lykättiin alun perin siihen asti, että samaa asiaa koskeva EU:n direktiivi hyväksyttiin. Ks. myös oikeusvaltiokertomus 2020 – Luku: Oikeusvaltiotilanne Tšekissä, s. 9.

⁹⁷ Lakiesityksellä suojeltaisiin väärinkäytösten paljastajia, jotka ilmoittavat EU:n oikeuden rikkomisista, kansallisessa lainsäädännössä säädettyistä rikoksista sekä hallinnollisista rikkomuksista. Lainsäädäntöprosessia voi seurata parlamentin verkkosivustolla. Tšekin panos oikeusvaltiokertomukseen 2021, s. 14.

⁹⁸ Julkishallinnon ja aluekehityksen valiokunta sekä perustuslaki- ja oikeusvaliokunta.

⁹⁹ Maavierailun yhteydessä saadut tiedot. Laki nro 353/2019 henkilövalinnoista sellaisten oikeushenkilöiden hallinto- ja valvontaelimiin, joiden omistuksessa valtio on osallisena (nimityslaki) tuli voimaan tammikuussa 2020, ja sen tarkoituksena on estää poliittiset nimitykset. Ks. lähemmin myös talouspolitiikan eurooppalainen ohjausjakso, Tšekin lähentymisohjelma (huhtikuu 2020), s. 35.

¹⁰⁰ Hallituksen päätös nro 115/2020.

varmistamaan, että valtio käyttää omistusoikeuksiaan valtio-omisteisissa yrityksissä läpinäkyvästi ja tehokkaasti.

Covid-19-pandemia hidasti korruptionvastaisia uudistuksia tietyillä aloilla. Useimpia korruptiontorjuntatoimenpiteitä, jotka oli määrä ottaa käyttöön vuonna 2020 erityisesti terveydenhuoltoalalla, lykättiin¹⁰¹. Uusi korruptiontorjuntasuunnitelma 2021–2022 sisältää julkisia hankintoja koskevia kohdennettuja toimenpiteitä, kuten sopimusrekisteriin¹⁰² tehtävät erityiset merkinnät covid-19-pandemiaan liittyvistä julkisista hankintasopimuksista sekä poikkeustilassa tai vastaavissa kriisitilanteissa tehtäviä julkisia hankintoja koskevan menettelyn laatimisen¹⁰³. Yleisesti ottaen rekisterin katsotaan vaikuttaneen myönteisesti korruption estämiseen, sillä se lisää läpinäkyvyyttä ja julkisen valvonnan mahdollisuuksia.

III. TIEDOTUSVÄLINEIDEN MONIARVOISUUS JA VAPAUS

Tšekin perustuslakiin sisältyvässä perusoikeuksien ja -vapauksien peruskirjassa taataan sananvapaus ja tiedonsaantioikeus sekä nimenomaisesti kielletään sensuuri. Radio- ja televisiotoiminnasta annetussa laissa määritellään selvästi Tšekin media-alan sääntelyviranomaisen toimivaltuudet. Tiedonsaannin vapaudesta annetulla lailla taataan viranomaisten hallussa olevien tietojen vapaa saatavuus¹⁰⁴.

Uudistus, jolla pyritään vahvistamaan radio- ja televisiotoiminnan neuvoston riippumattomuutta entisestään, on kesken.¹⁰⁵ Radio- ja televisiotoiminnasta annetussa laissa radio- ja televisiotoiminnan neuvosto asetetaan ”riippumattomaksi hallintoelimeksi”, joka koostuu 13 jäsenestä, ja siinä määritellään neuvoston tehtävät ja velvollisuudet sekä vahvistetaan neuvoston jäsenten ja johtajan kelpoisuusperusteet, poissulkemisperusteet ja nimitysmenettely¹⁰⁶. Jos neuvosto toistuvasti ja vakavasti rikkoo laissa säädettyjä velvoitteita tai jos sen pakollinen vuosikertomus hylätään toistuvasti vakavien virheiden vuoksi, edustajainhuone voi ehdottaa pääministerille koko neuvoston erottamista. Uudistuksella¹⁰⁷, joka esitettiin elokuussa 2020¹⁰⁸, poistettaisiin pääministerin rooli nimitysprosessissa ja rajoitettaisiin samanaikaisesti edustajainhuoneen valtuuksia sikäli, että edellä mainituissa tapauksissa se voisi ainoastaan ehdottaa yksittäisten jäsenten erottamista, mikä vahvistaisi neuvoston riippumattomuutta hallintoelimenä. Muutos edellyttäisi myös, että parlamentti perustelee tällaiset erottamiset. Tällaisella muutoksella pyrittäisiin täyttämään tarkistetun audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin riippumattomuutta koskevat tavoitteet.

¹⁰¹ Tšekin panos oikeusvaltiokertomukseen 2021, s. 15. Hallituksen vuonna 2019 tekemässä analyysissä korruptioriskeistä terveydenhuoltoalalla korostettiin korruptioriskejä terveydenhuoltoalan kaikissa portaissa potilaiden ja terveydenhuollon tarjoajien välisestä korruptiosta keskushallinnon tasolla tapahtuvaan korruptioon. Analyysi on saatavilla osoitteessa <https://www.mzcr.cz/wp-content/uploads/2020/08/Sektorov%C3%A1-anal%C3%BDza-korupce-ve-zdravotnictv%C3%AD.pdf>.

Analyysin perusteella terveysministeriö aikoi ryhtyä erityistoimenpiteisiin korruption hillitsemiseksi ja esittää lainsäädäntöehdotuksen julkisten vakuutusyhtiöiden toiminnan optimoimiseksi.

¹⁰² Oikeusvaltiokertomus 2020 – Luku: Oikeusvaltiotilanne maassa Tšekki, s. 9.

¹⁰³ Tšekin panos oikeusvaltiokertomukseen 2021, s. 16.

¹⁰⁴ Tšekki säilytti 40. sijansa Toimittajat ilman rajoja -järjestön lehdistönvapausindeksissä vuonna 2021. EU:ssa Tšekki on 19. sijalla.

¹⁰⁵ Osa Tšekin toimia audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin 2018/1808 saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä.

¹⁰⁶ Ks. lähemmin oikeusvaltiokertomus 2020 – Luku: Oikeusvaltiotilanne maassa Tšekki, s. 10.

¹⁰⁷ Ks. edellinen alaviite.

¹⁰⁸ Hallitus julkaisi elokuussa 2020 lakiesityksen radio- ja televisiotoiminnasta annetun lain muuttamisesta ja direktiivin 2018/1808 saattamisesta osaksi kansallista lainsäädäntöä ja toimitti sen parlamentille jatkokäsittelyä varten. Tämän kertomuksen julkaisuajankohtana asia ei ollut edennyt pidemmälle.

Radio- ja televisiotoiminnan neuvoston toimivalta on määritelty tarkasti lainsäädännössä, ja sitä sovelletaan tehokkaasti käytännössä. Sääntelyviranomaisen ei odota radio- ja televisiotoiminnasta annettuun lakiin ehdotettujen muutosten (ks. edellä) vaikuttavan merkittävästi neuvoston toimintaan, ja sen resurssien odotetaan vahvistuvan vain vähän henkilöstön osalta. Tšekin radio- ja televisiotoiminnasta annetussa laissa säädetään radio- ja televisiotoiminnan neuvoston tunnustamien itsesääntelyelimien toiminnasta. Tällaiset elimet voivat antaa lausumia sellaisten alojen oikeustoimissa, joita ne käsittelevät. Edellä mainitulla lakiesityksellä laajennettaisiin itsesääntelyn soveltamisalaa. Tšekin erillisen television valvontaelimen jäsenten valintaprosessi ja riippumattomuus ovat herättäneet huolta¹⁰⁹.

Tšekki hyväksyi lainsäädäntöä, jolla säännellään tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevaa avoimuutta, ja se koskee myös tiedotusvälineiden omistusta. Tammikuun 5. päivänä 2021 annetulla lailla nro 37/2021, jolla EU:n viides rahanpesudirektiivi saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä, perustetaan tällaisten tietojen saantia koskeva kaksitasoinen järjestelmä. Sillä taataan, että rajallinen määrä omistusta koskevia tietoja on yleisesti saatavilla oikeusministeriön ylläpitämän rekisterin avulla, ja perustetaan mekanismeja, joilla tietyt viranomaiset voivat määrätä seuraamuksia vaadittujen tietojen puuttumisesta. Tiedotusvälineiden moniarvoisuuden seurantavälineen (MPM) vuoden 2021 raportissa tätä kuitenkin pidetään suuririskisenä alana, koska järjestelmä ei itse asiassa pakota media-alan yrityksiä julkistamaan täydellisiä omistusrakenteitaan suurelle yleisölle¹¹⁰. Utismedioiden keskittymisen ilmoitetaan olevan Tšekissä hyvin voimakasta, mikä johtuu etenkin media-alan eri alasektorien voimakkaasta keskittymisestä¹¹¹.

Tšekki ei ole antanut lainsäädäntöä, jolla säänneltäisiin valtion mainonnan määrärahojen jakamista. Tšekissä ei ole valtion mainonnan määrärahojen jakamista koskevia erityissääntöjä lukuun ottamatta julkisia hankintoja koskevassa laissa säädettyjä mainontaa koskevia yleisiä vaatimuksia, joiden mukaan kaikki yli noin 2 000 euron (50 000 Tšekin korunaa) arvoiset valtion mainossopimukset on julkaistava julkisessa rekisterissä¹¹². MPM 2021 -raportissa viitataan Tšekin tutkivan journalismin keskuksen tekemään selvitykseen Tšekin ministeriöiden mainosmenoista vuosina 2010–2018¹¹³. Selvityksen mukaan se, miten eri ministeriöt jakavat mainosmenonsa eri tiedotusvälineille, vaihtelee

---

¹⁰⁹ Tämä koskee Tšekin television valvontaelimen äskettäisiä toimia ja sitä, että edustajainhuone valitsi valvontaelimeen neljä uutta jäsentä (kaikkiaan 15 jäsenestä). Euroopan yleisradioliitto (9. huhtikuuta 2021): Public service media in the Czech Republic under threat; Kansainvälinen lehdistöinstituutti (1. huhtikuuta 2021): Concerns over increasing meddling in independence of Czech public broadcaster; Public Media Alliance (9. huhtikuuta 2021): The threat facing Czech TV; Tiedotusvälineiden moniarvoisuuden seurantavälineen raportti 2021, Tšekki, s. 12.

¹¹⁰ Tiedotusvälineiden moniarvoisuuden seurantavälineen raportti 2021, Tšekki, s. 10.

¹¹¹ Tšekin media-alan markkinoita hallitsee kourallinen media-alan yrityksiä, jotka toimivat painetun median, radio- ja televisiotoiminnan sekä verkkomedioiden aloilla. Keskittymisaste on erityisen huomattava (taloudellisesti haavoittuvimmilla) alueellisilla mediamarkkinoilla, ja alueellisten päivälehtien segmentillä vallitsee tosiasiallisesti monopoli. Ks. tiedotusvälineiden moniarvoisuuden seurantavälineen raportti 2021, Tšekki, s. 10.

¹¹² Oikeusvaltiokertomus 2020 – Luku: Oikeusvaltiotilanne maassa Tšekki, s. 10.

¹¹³ Investigace.cz (13. joulukuuta 2019): ”Valtion mainonta: ketkä myös rahoittavat Parlamentní listy -julkaisun”, viitattu tiedotusvälineiden moniarvoisuuden seurantavälineen vuoden 2021 raportin Tšekkiä koskevassa osassa.

suuresti. MPM 2021 -raportissa todetaan tämän viittaavan suosintaan ja yleiseen läpinäkyvyyden puutteeseen¹¹⁴.

Tiedonsaanti on taattu lailla, mutta käytännössä siinä esiintyy esteitä. Tiedonsaannin vapaudesta annettua lakia, jolla taataan viranomaisten hallussa olevien tietojen vapaa saatavuus, ei ole muutettu¹¹⁵. MPM 2021 -raportissa todetaan, että tietyt viranomaiset ovat useaan otteeseen yrittäneet puuttua tiedonkulkuun covid-19-pandemian aikana. Raportissa kiinnitetään huomiota Tšekin terveystieto- ja tilastoinstituutin kieltäytymiseen julkaisemasta tarkkoja tietoja covid-19-tartuntojen leviämisestä¹¹⁶.

Vaikka toimittajien arvioidaan olevan turvassa fyysisiltä hyökkäyksiltä, sanalliset loukkaukset, häirintä ja verkkouhkailu ovat yleisiä¹¹⁷. Sekä MPM 2021 -raportissa että Toimittajat ilman rajoja -järjestön lehdistönvapausindeksissä todetaan, että ammattikuntaan kohdistuu jatkuvasti sanallisia hyökkäyksiä tiettyjen poliittisten puolueiden ja korkearvoisten virkamiesten taholta¹¹⁸. Euroopan neuvoston foorumi journalismin suojelun ja toimittajien turvallisuuden edistämiseksi ei julkaissut Tšekkiä koskevia varoituksia vuonna 2020. Se rekisteröi vuonna 2021 yhden varoituksen, joka liittyy edellä mainittuun Tšekin television valvontaelintä koskevaan kysymykseen. Covid-19-pandemian vaikutusten torjumiseksi ei hyväksytty mitään tiedotusvälineiden tukijärjestelyä. MPM 2021 -raportin mukaan covid-19-pandemia on haitannut vakavasti painetun median toimintaa¹¹⁹.

IV. MUUT HALLITUSJÄRJESTELMÄN OSIEN KESKINÄISEEN VALVONTAAN LIITTYVÄT INSTITUTIONAALISET KYSYMYKSET

Tšekissä on kaksikamarinen parlamentaarinen hallintojärjestelmä¹²⁰, jossa presidentti valitaan suorilla vaaleilla. Lainsäädäntöehdotuksia voivat tehdä yksittäinen edustajainhuoneen jäsen, ryhmä edustajainhuoneen jäseniä, senaatti, hallitus tai ylempiä itsehallintoalueita edustavat elimet¹²¹. Perustuslakituomioistuin voi arvioida perustuslainmukaisuutta jälkikäteen. Oikeuslaitoksen lisäksi oikeusasiamiehen virastolla ja kansalaisyhteiskunnalla on rooli keskinäisessä valvontajärjestelmässä.

Lähes puolet vuonna 2020 ja vuoden 2021 alussa hyväksytystä lainsäädännöstä on hyväksytty poikkeustilassa sovellettavalla lyhennetyllä lainsäädäntömenettelyllä. Vuoden 2020 tammikuusta vuoden 2021 helmikuun puoliväliin 60 kaikkiaan 128 laista, jotka parlamentti hyväksyi ja jotka lisättiin lakikokoelmaan, annettiin poikkeusmenettelyä noudattaen pääpiirteittäisellä käsittelyllä¹²² ja 12 lakia annettiin lisäksi nopeutetulla menettelyllä, jossa laki hyväksytään ensimmäisessä käsittelyssä¹²³. Sidosryhmät ovat ilmaisseet huolestuneisuutensa siitä, että näitä menettelyjä käytettiin myös sellaisten lakien

¹¹⁴ Tiedotusvälineiden moniarvoisuuden seurantavälineen raportti 2021, Tšekki, s. 13.

¹¹⁵ Oikeusvaltiokertomus 2020 – Luku: Oikeusvaltiotilanne maassa Tšekki, s. 10.

¹¹⁶ Tiedotusvälineiden moniarvoisuuden seurantavälineen raportti 2021, Tšekki, s. 8.

¹¹⁷ Oikeusvaltiokertomus 2020 – Luku: Oikeusvaltiotilanne maassa Tšekki, s. 12.

¹¹⁸ Tiedotusvälineiden moniarvoisuuden seurantavälineen raportti 2021, Tšekki, s. 9.

¹¹⁹ Tiedotusvälineiden moniarvoisuuden seurantavälineen raportti 2021, Tšekki, s. 6.

¹²⁰ Järjestelmä koostuu alahuoneesta eli edustajainhuoneesta (*Poslanecká sněmovna*) ja ylähuoneesta eli senaatista (*Senát Parlamentu České republiky*).

¹²¹ Tšekin perustuslain 41 §.

¹²² Lakiesityksen pääpiirteisessä käsittelyssä ensimmäistä käsittelyä ei ole ja edustajainhuone voi päättää peruuttaa yleiskeskustelun, joka on määrä käydä lakiesityksen toisessa käsittelyssä, sekä lyhentää yksittäisten jäsenten puheaikaa. Tšekin panos oikeusvaltiokertomukseen 2020, s. 25.

¹²³ Tšekin panos oikeusvaltiokertomukseen 2020, s. 25-26.

säätämiseen, jotka eivät liittyneet covid-19-pandemian vastatoimiin, ja arvostelivat sidosryhmien kuulemista koskevista säännöistä tehtyjen poikkeusten suurta määrää¹²⁴. Lisäksi hallituksen hyväksymiä covid-19-pandemian vastaisia poikkeustoimenpiteitä on arvosteltu siitä, että ne eivät sisältäneet konkreettisia, ymmärrettäviä ja yksityiskohtaisia perusteluja¹²⁵. Parlamentin molemmat kamarit hyväksyivät toimenpiteitä¹²⁶ viruksen leviämisen estämiseksi niiden toimitiloissa. Yksi tällainen toimenpide oli mahdollisuus rajoittaa läsnä olevien parlamentin jäsenten määrää suhteellisesti¹²⁷.

Poikkeustila kesti suurimman osan vuodesta 2020, ja vuoden 2021 alussa esitettiin epäilyjä siitä, onko se perustuslain mukaista. Turvallisuutta koskevan perustuslain mukaan hallitus voi julistaa poikkeustilan¹²⁸ enintään 30 päiväksi, ja sitä voidaan pidentää vain edustajainhuoneen etukäteen antamalla suostumuksella¹²⁹. Maaliskuun 12. päivästä toukokuun 17. päivään 2020 kestäneen poikkeustilan¹³⁰ jälkeen hallitus julisti poikkeustilan uudelleen 5. lokakuuta 2020 lähtien ja jatkoi sitä säännöllisesti edustajainhuoneen hyväksynnällä 14. helmikuuta 2021 asti. Edustajainhuone kieltäytyi 11. helmikuuta 2021 antamasta ennakkohyväksyntää poikkeustilan jatkamiselle edelleen. Tällöin hallitus julisti uuden poikkeustilan 14 päiväksi alueiden kuvernöörin pyynnön perusteella¹³¹. Tätä päätöstä arvosteltiin muun muassa perustuslain säännösten kiertämisenä¹³². Edustajainhuone päätti tämän jälkeen, että tämä poikkeustila päättyisi uuden pandemialain tullessa voimaan, viimeistään 27. helmikuuta 2021¹³³. Ryhmä senaatin jäseniä teki valituksen perustuslakituomioistuimelle, joka – vaikka se ei ottanut valitusta käsiteltäväksi¹³⁴ – totesi, että poikkeustilaa voidaan jatkaa vain edustajainhuoneen hyväksynnällä eikä perustuslaissa säädettyä jatkamistapaa voida korvata julistamalla uusi poikkeustila¹³⁵. Tilanteen pakenemisen vuoksi hallitus julisti 27. helmikuuta 2021 uuden 30 päivää kestävä poikkeustilan, jota jatkettiin 11. huhtikuuta 2021 asti edustajainhuoneen ennakkohyväksynnällä.

---

¹²⁴ Ks. Tšekin asianajajaliiton panos oikeusvaltiokertomukseen 2021, s. 27; Transparency Internationalin panos vuoden 2021 oikeusvaltiokertomukseen, s. 6.

¹²⁵ Esimerkiksi Prahan aluetuomioistuimen tuomio nro 18 A 59/2020, 13. marraskuuta 2020; Tšekin asianajajaliiton panos oikeusvaltiokertomukseen 2021; Transparency Internationalin Tšekkiä koskeva panos oikeusvaltiokertomukseen 2021; Civil Liberties Union for Europe -järjestön panos oikeusvaltiokertomukseen 2021; Glropolis-järjestön panos oikeusvaltiokertomukseen 2021.

¹²⁶ Tšekin panos oikeusvaltiokertomukseen 2020, s. 30.

¹²⁷ Perustuslain mukaan päätösvaltaisuus edellyttää, että yksi kolmasosa jäsenistä on läsnä kummassakin kamarissa. Kyseisellä toimenpiteellä läsnä olevien jäsenten määrä vähennetään puoleen, mikä on perustuslain säännöksen mukaista.

¹²⁸ Poikkeustilan julistaminen mahdollistaa sen, että hallitus voi kriisilain 5 §:n mukaisesti hyväksyä tiettyjä poikkeustoimenpiteitä, joilla rajoitetaan perusoikeuksia. Rajoitusten kestossa ja laajuudessa on pitäydyttävä siihen, mikä on ehdottoman välttämätöntä.

¹²⁹ Perustuslaillinen laki nro 110/1998, 5 ja 6 §.

¹³⁰ Oikeusvaltiokertomus 2020 – Luku: Oikeusvaltiotilanne maassa Tšekki, s. 13.

¹³¹ Kriisilain 3 §:n 5 momentin mukaan alueen kuvernööri voi pyytää tietyissä olosuhteissa hallitusta julistamaan poikkeustilan.

¹³² Tšekin asianajajaliiton lausunto (15. helmikuuta 2021): Tšekin asianajajaliiton lausunto poikkeustilan julistamisesta hallituksen asetuksella 14. helmikuuta 2021; perustuslakiasiantuntijoiden lausunnot tiedotusvälineille, České noviny (15. helmikuuta 2021): ”Useimpien juristien mukaan poikkeustila on perustuslain vastainen.”

¹³³ Edustajainhuoneen päätös nro 84, 18. 2. 2021.

¹³⁴ Perustuslakituomioistuimen 25. maaliskuuta 2021 antama päätös PI. ÚS 12/21; perustuslakituomioistuin ei ole toimivaltainen tutkimaan poikkeustilan julistamista sinänsä.

¹³⁵ Tällaisissa tapauksissa uuden poikkeustilan julistaminen olisi mahdollista vain, jos se on perusteltu olosuhteiden muuttumisen vuoksi.

Poikkeustoimenpiteiden käytön laillisuutta valvottiin edelleen¹³⁶. Tuomioistuimet, myös perustuslakituomioistuin, ovat useaan otteeseen tarkastelleet covid-19-pandemian torjumiseksi käyttöön otettuja poikkeustoimia¹³⁷. Sidosryhmät huomauttivat kuitenkin, että voimassa olevia toimenpiteitä on muutettu liian nopeasti, jotta tuomioistuimet olisivat ehtineet reagoida niihin ajoissa¹³⁸.

Hankkeet, joilla on tarkoitus lisätä edelleen lainsäädäntöprosessin läpinäkyvyyttä, ovat viivästyneet pandemian vuoksi. Hanke eCollection- ja eLegislation-portaalien¹³⁹ perustamiseksi, mikä helpottaisi lainsäädäntöprosessin valvontaa ja siihen osallistumista, on viivästynyt poikkeustilan ja covid-19-pandemiaan liittyvien rajoitusten vaikutusten vuoksi. Järjestelmän pilottitestausta ja käyttäjien koulutus suunnitellaan nyt toteutettavan marraskuussa 2021, ja toiminta on tarkoitus käynnistää 1. tammikuuta 2023¹⁴⁰.

Lapsiasiamiestä koskevaa lakiesitystä käsitellään parlamentissa. Tässä lakiesityksessä, jonka ryhmä edustajainhuoneen jäseniä teki kesäkuussa 2020, ehdotetaan perustettavan oikeusasiamiehestä – joka tällä hetkellä toimii myös lasten oikeuksien yleissopimusta valvovana elimenä – erillinen toimielin. Lainsäädäntöehdotusta kansallisen ihmisoikeusinstituution perustamisesta ei ole vielä esitetty. Toimikautensa ensimmäisenä vuonna uusi oikeusasiamies sai osakseen arvostelua sidosryhmiltä erityisesti mielivaltaisuuksista ja lausunnoista, joissa arvostelijoiden mukaan kyseenalaistettiin suhteellisuusperiaate rajoitettaessa yksilön oikeuksia¹⁴¹. Myös oikeusasiamiehen lausunnot, joissa hän kyseenalaisti tiettyihin vähemmistöryhmiin kohdistuvan syrjinnän olemassaolon, kritisoitiin¹⁴². Covid-19-pandemian aikana oikeusasiamies on tutkinut useita covid-19-pandemiaan liittyviä kysymyksiä¹⁴³. Viranomaiset muuttivat myöhemmin useita kyseisistä toimenpiteistä¹⁴⁴.

Covid-19-pandemian aikana sovelletut rajoitukset ovat vaikuttaneet merkittävästi kansalaisjärjestöihin. Kansalaisyhteiskunnan tilaa pidetään avoimena¹⁴⁵, ja

¹³⁶ Oikeusvaltiokertomus 2020 – Luku: Oikeusvaltiotilanne maassa Tšekki, s. 13.

¹³⁷ Ks. Tšekin asianajajaliiton julkaisemat luettelot tuomioistuinten päätöksistä osoitteessa <https://advokatnidenik.cz/2021/04/23/za-uplynulych-deset-mesicu-soudy-zrusily-nekolik-protiepidemicky-opatreni/>, <https://advokatnidenik.cz/2021/04/09/soudy-jiz-odmitly-desitky-navrhu-nazruseni-protiepidemicky-narizeni/>.

¹³⁸ Ihmisoikeusliiton panos vuoden 2021 oikeusvaltiokertomukseen, s. 12–13; maavierailun yhteydessä saadut tiedot.

¹³⁹ eLegislation-hankeella lisätään uusia laadintavälineitä ja -menettelyjä primaari- ja sekundaarilainsäädännön laatimis-, käsittely- ja antamisprosessiin. Laatimisprosessin lopuksi nämä välineet päivittävät eCollection-portaalin tietokannan, jossa on Tšekin lainsäädännön varmennetut tekstit ja niiden konsolidoidut versiot. Hanke saa yhteisrahoitusta EU:n varoista.

¹⁴⁰ Maavierailun yhteydessä saadut tiedot.

¹⁴¹ Yli 320 allekirjoittajan, muun muassa maineikkaiden juristien, allekirjoittama avoin kirje. Ihmisoikeusliiton panos vuoden 2021 oikeusvaltiokertomukseen, s. 9.

¹⁴² Sít' k ochraně demokracie -järjestön raportti (2020); Romea.cz (18. tammikuuta 2021): ”Romanineuvoston kansalaisjäsenet: Křeček ei tunne valtuuksiaan, hänen lausuntonsa romaneita koskevasta strategiasta eivät ole totta ja hän heikentää järjestelmällisesti ja tarkoituksellisesti romanien ihmisarvoa”; Glopolis-järjestön panos oikeusvaltiokertomukseen 2021, s. 13.

¹⁴³ Esimerkiksi oikeudellinen päätöksenteko tapauksissa, joissa annetaan tahdonvastaista sairaalahoitoa covid-19-pandemian yhteydessä, vankilavierailujen kieltäminen tai rajoittaminen, sosiaalipalvelujen laitoksissa olevien ihmisten eristäminen tai vammaisten oppilaiden koulutukseen pääsy.

¹⁴⁴ Tiedot saatu maavierailun yhteydessä oikeusasiamiehen virastolta.

¹⁴⁵ Civicus-verkoston luokitus, jossa käytetty viisiportainen asteikko jakautuu seuraaviin luokkiin: avoin, kavennettu, estetty, sorrettu ja suljettu.

kansalaisyhteiskunta osallistuu edelleen aktiivisesti julkisiin asioihin¹⁴⁶. Sidosryhmien mukaan covid-19-pandemia on vaikuttanut merkittävästi kansalaisjärjestöihin, ja useimpien kansalaisjärjestöjen on täytynyt rajoittaa toimintaansa pandemiaan liittyvien rajoitusten vuoksi¹⁴⁷. Myönteistäkin kehitystä on kuitenkin havaittu, ja joidenkin kansalaisjärjestöjen julkinen tuki on lisääntynyt; ne ovat laajentaneet ja tehostaneet toimintaansa¹⁴⁸.

---

¹⁴⁶ Oikeusvaltiokertomus 2020 – Luku: Oikeusvaltiotilanne maassa Tšekki, s. 14.

¹⁴⁷ Open Society Foundations -verkostoon kuuluvan Nadace OSF:n tutkimus (17. maaliskuuta 2021): Dopady pandemie COVID-19 na neziskové organizace, s. 2; maavierailun yhteydessä saadut tiedot.

¹⁴⁸ Open Society Foundations -verkostoon kuuluvan Nadace OSF:n tutkimus (17. maaliskuuta 2021): Dopady pandemie COVID-19 na neziskové organizace, s. 3; maavierailun yhteydessä saadut tiedot.

Liite I: Lähteet aakkosjärjestyksessä*

* *Luettelo oikeusvaltiota koskevaa vuosikertomusta 2021 koskevan kuulemisen yhteydessä saaduista vastauksista on saatavilla osoitteessa <https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/rule-law-mechanism/2021-rule-law-report-targeted-stakeholder-consultation>.*

Česká justice (2021): ”Stork Nest -tapauksen tutkija eroaa. Hän päätti asian tutkinnan ja ehdotti asian viemistä oikeuteen.” (*Vyšetřovatel Čapiho hnízda končí u policie. Spis uzavřel a navrhl podat obžalobu*) (<https://www.ceska-justice.cz/2021/05/vysetrovatel-capiho-hnizda-konci-u-policie-spis-uzavrel-a-navrhl-podat-obzalobu>/<https://www.ceska-justice.cz/2021/05/vysetrovatel-capiho-hnizda-konci-u-policie-spis-uzavrel-a-navrhl-podat-obzalobu/>).

České noviny (2021): *Useimpien juristien mukaan poikkeustila on perustuslain vastainen (Podle většiny právníků je nový stav nouze protiústavní)* (<https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/podle-vetsiny-pravniku-je-novy-stav-nouze-protiustavni/1996439>).

Civicus: Monitor tracking civic space – Czechia (<https://monitor.civicus.org/country/czech-republic/>).

Civil Liberties Union for Europe -järjestön panos oikeusvaltiokertomukseen 2021.

Deník N (2020): ”Zeman: Tavattuani Benešován tunsin, että loppuni oli lähellä. Olin hänelle helppo maali. Poliitiikka on muuttunut tylymmäksi.” (*Zeman: Po schůzce s Benešovou jsem vycítil svůj konec, byli jsme pro ni vděčný terč. Politika zhrubla*) (<https://denikn.cz/633179/zeman-po-schuzce-s-benesovou-jsem-vycitil-svuj-konec-byli-jsme-pro-ni-vdecny-terc-politika-zhrubla/?ref=list>).

Deník N (2021): ”Babiš syyttää tuomareita vaaleihin vaikuttamisesta. ’Me vain suojelemme perustuslakia’, Rychetský vastasi.” (*Babiš obvinil soudce z ovlivňování voleb. Jen chráníme ústavu, reagoval Rychetský*) (<https://denikn.cz/553944/snazi-se-ovlivnit-vysledek-voleb-babis-zautocil-nastavni-soud-i-predsedu-rychetskeho/>).

Deník N (2021): ”Kuka lupasi mitä ja kenelle? He aiheuttavat kaaoksen ennen vaaleja, Benešová arvostelee perustuslakituomioistuimen päätöstä” (*Kdo co komu slíbil? Před volbami udělají něco, kritizuje Benešová verdikt Ústavního soudu*) (<https://denikn.cz/553991/kdo-co-komu-slibil-pred-volbami-udelaji-toco-kritizuje-benesova-verdikt-ustavniho-soudu/>).

Euroopan komissio (2019): Final Audit Report, No. REGC414CZ0133, REGIO/C4/AUD (https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cz_functioning_report/cz_functioning_report_en.pdf).

Euroopan komissio (2020): *Oikeusvaltiokertomus. Luku: Oikeusvaltiotilanne maassa Tšekki.*

Euroopan komissio (2021): *EU:n oikeusalan tulostaulu.*

Euroopan neuvosto, ministerikomitea (2010): *ministerikomitean suositus jäsenvaltioille CM/Rec(2010)12 tuomareiden riippumattomuudesta, tehokkuudesta ja vastuualueista.*

Euroopan neuvosto, Venetsian komissio (2010): *Report on the Independence of the Judicial System Part I: The Independence of Judges*, CDL-AD(2010)004.

Euroopan neuvosto, Venetsian komissio (2016): *Rule of Law Checklist*, CDL-AD(2016)007.

Euroopan parlamentti (2020): *Report on the fact-finding mission of the Budgetary Control Committee to the Czech Republic* (https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/209082/CONT_CZ_Mission_Report_Final.pdf).

Euroopan unionin tuomioistuin: tuomio 20.4.2021, Repubblica, C-896/19.

Euroopan unionin tuomioistuin: tuomio 25.7.2018, LM, C-216/18 PPU.

Euroopan yleisradioliitto (2021): *Public service media in the Czech Republic under threat* (<https://www.ebu.ch/news/2021/04/public-service-media-in-the-czech-republic-under-threat>).

Glopolis (2021): Glopolis-järjestön panos oikeusvaltiokertomukseen 2021.

GRECO (2016): Neljäs arviointikierros – Arviointiraportti Tšekin parlamentin jäsenten, tuomareiden ja syyttäjien korruption ehkäisemisestä (*Fourth Evaluation Round – Evaluation Report on Czechia on Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors*).

GRECO (2020): Neljäs arviointikierros – Alustava vaatimuksenmukaisuusraportti Tšekin parlamentin jäsenten, tuomareiden ja syyttäjien korruption ehkäisemisestä (*Fourth Evaluation Round – Interim Compliance Report on Czechia on Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors*).

Ihmisoikeusliiton panos vuoden 2021 oikeusvaltiokertomukseen.

Info.cz (2021): ”Oikeudenkäynti Babišia vastaan venyy vaaleihin asti, syyttäjät käyttävät sitä suojana erottamistaan vastaan. ’Ajat ovat raa’at, ja jos hallitus kaatuisi huomenna, minä olisin tyytyväisin kaikista’, Benešová sanoi.” (*Stíhání Babiše se povleče do voleb, státní zástupci z něj mají štít proti svému odvolání. Je to nejbrutálnější doba, kdyby vláda zítra skončila, budu nejšťastnější, říká Benešová*) (<https://www.info.cz/pravo/justice/marie-benesova>). Kansainvälinen lehdistöinstituutti (2021): *Concerns over increasing meddling in independence of Czech public broadcaster* (<https://ipi.media/concerns-over-increasing-meddling-in-independence-of-czech-public-broadcaster/>).

Investigace.cz (2019): ”Valtion mainonta: ketkä myös rahoittavat Parlamentní listy -julkaisun” (*Státní reklama: Kdo také platí Parlamentní listy*) (<https://www.investigace.cz/statni-reklama-kdo-take-plati-parlamentni-listy>).

Nadace OSF (2021): *Dopady pandémie COVID-19 na neziskové organizace* (https://osf.cz/wp-content/uploads/2021/03/Nadace-OSF_Dopady_pandemie_NNO_2021.pdf).

OECD (2019): *Implementing the OECD Anti-Bribery Convention, Phase 4 Two-Year Follow-Up Report: Czechia*.

Prahan aluetuomioistuin: tuomio 13.11.2020, nro 18 A 59/2020.

Public Media Alliance (2021): *The threat facing Czech TV* (<https://www.publicmediaalliance.org/the-threat-facing-czech-tv-ceska-televize/>).

Rekonstrukce státu (2021): ”Tšekit katsovat, että lobbaus vaikuttaa voimakkaasti lakien muotoiluun, mutta pitävät sitä lähinnä ’kummisetien’ välineenä” (*Lobbing má podle poloviny Čechů výrazný vliv na podobu zákonů, vnímají ho ale hlavně jako nástroj pro kmotry*) (<https://www.rekonstrukcestatu.cz/archivse-novinek/lobbing-ma-podle-poloviny-cechu-vyrazny-vliv-na-podobu-zakonu-vnimaji-ho-ale-hlavne-jako-nastroj-pro-kmotry>).

Romea.cz (2021): ”Romanineuvoston kansalaisjäsenet: Křeček ei tunne valtuuksiaan, hänen lausuntonsa romaneita koskevasta strategiasta eivät ole totta ja hän heikentää järjestelmällisesti ja tarkoituksellisesti romanien ihmisarvoa.” (*Občanští členové "romské rady": Křeček nezná své kompetence, k romské strategii se vyjadřuje nepravdivě, soustavně cíleně podkopává důstojnost Romů*) (<http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/obcansti-clenove-romske-rady-krecek-nezna-sve-kompetence-k-romske-strategii-se-vyjadruje-nepravdive-soustavne-cilene>).

Seznam zprávy (2020): ”Benešová ottaa käyttöön kovemmat aseet syyttäjien päällikköä vastaan. Babiš tuki häntä.” (*Benešová zesiluje boj proti šefovi žalobců. Babiš se ho zastal*, <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/benesova-zesiluje-boj-proti-sefovi-zalobcu-poda-karnou-zalobu-kvuli-vrbeticim-153409>).

Sít k ochraně demokracie (2020): seurantaraportti (https://ochranademokracie.s3.amazonaws.com/ochranademokracie/production/files/2020/11/18/13/26/42/6db6f97d-7c3e-452d-b27f-44740bbdaa74/zprava-pracovni-skupiny-pro-lidska-socialni-prava-2019_2.pdf).

Syyttäjälaitos (2021): lehdistötiedote ”Valtakunnansyyttäjä Pavel Zeman ilmoitti eroavansa” (*Nejvyšší státní zástupce Pavel Zeman oznámil rezignaci*) (<https://verejnazaloba.cz/nsz/nejvyssi-statni-zastupce-pavel-zeman-oznamil-rezignaci/>).

Tiedotusvälineiden moniarvoisuuden ja vapauden keskus (2021): *Media pluralism monitor 2021*.

Toimittajat ilman rajoja (2021): lehdistönvapausindeksi 2021 – Tšekki (<https://rsf.org/en/czech-republic>).

Transparency International (2020): *Exporting corruption*.

Transparency International (2021): Korruptioindeksi 2020.

Transparency International (2021): Transparency Internationalin panos oikeusvaltiokertomukseen 2021.

Transparency International Czech Republic (2021): Transparency Internationalin Tšekin osaston panos oikeusvaltiokertomukseen 2021.

Tšekin asianajajaliiton panos oikeusvaltiokertomukseen 2021.

Tšekin asianajajaliitto (2021): Tšekin asianajajaliiton lausunto poikkeustilan julistamisesta hallituksen asetuksella 14. helmikuuta 2021 (*ČAK k vyhlášení nouzového stavu usnesením vlády ze dne 14. 2. 2021*) (<https://advokatnidenik.cz/2021/02/15/cak-k-vyhlaseni-nouzoveho-stavu-usnesenim-vlady-ze-dne-14-2-2021/>).

Tšekin asianajajaliitto: luettelo tuomioistuinten päätöksistä (<https://advokatnidenik.cz/2021/04/23/za-uplynulych-deset-mesicu-soudy-zrusily-nekolik-protiepidemickych-opatreni/>) (<https://advokatnidenik.cz/2021/04/09/soudy-jiz-odmitly-desitky-navrhu-na-zruseni-protiepidemickych-narizeni/>).

Tšekin hallitus (2019): analyysi korruptionriskistä terveydenhuoltoalalla (<https://www.mzcr.cz/wp-content/uploads/2020/08/Sektorov%C3%A1-anal%C3%BDza-korupce-ve-zdravotnictv%C3%AD.pdf>).

Tšekin hallitus (2021): Tšekin panos oikeusvaltioita koskevaan vuosikertomukseen 2021.

Tšekin hallitus: hanke eCollection- ja eLegislation-portaalien perustamiseksi (<https://www.mvcr.cz/clanek/esbirka-a-elegislativa.aspx>).

Tšekin hallitus: korruptionvastainen strategia (<https://korupce.cz/protikorupcni-dokumenty-vlady/naleta-2018-az-2022/>).

Tšekin hallitus: strategia petoksien ja korruption torjumiseksi EU:n varojen käytön yhteydessä 2014–2020 (https://www.dotaceeu.cz/Dotace/media/SF/FONDY%20EU/2014-2020/Dokumenty/Ostatn%c3%ad/MMR_Strategie-proti-podvodum-SSR_FINAL3.pdf).

Tšekin parlamentin verkkosivusto (<https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=1150>).

Tšekin perustuslakituomioistuin: päätös nro I. ÚS 3271/13.

Tšekin perustuslakituomioistuin: tuomio 25.3.2021, Pl. ÚS 12/21.

Tšekin syyttäjien liiton puheenjohtaja: lausunto 26. helmikuuta 2021 (<https://www.uniesz.cz/prezident-unie-statnich-zastupcu-jan-lata-ministryne-benesova-sdelujenepravdy/>).

Tšekin syyttäjien liitto: lausunto 4. helmikuuta 2021 (<https://www.uniesz.cz/reakce-unie-statnich-zastupcu-ceske-republiky-na-utoky-politiku-proti-ustavnimu-soudu/>).

Tšekin tuomarien eettiset säännöt (englanninkielinen versio) (https://www.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/web/CodeofEthics~Code_of_Ethic~?Open&lng=EN).

Tšekin tuomarien liitto: *Soudcovská unie k vystoupení ministryně spravedlnosti* (<https://www.soudci.cz/zpravy-a-stanoviska/pohledy-a-nazory/3173-soudcovska-unie-k-vystoupeni-ministryne-spravedlnosti.html>).

Tšekin valtiovarainministeriö (2020): Tšekin tasavallan lähentymisohjelma.

Viestinnän pääosasto (2019): Flash-eurobarometri 482: yritysten suhtautuminen korruptioon EU:ssa.

Viestinnän pääosasto (2020): erityiseurobarometri 502: korruptio.

Yli 320 allekirjoittajan, muun muassa maineikkaiden juristien, allekirjoittama avoin kirje oikeusasiamiehelle (https://www.petice.com/otevreny_dopis_verejnemu_ochranci_prav).

Ylin tilintarkastusvirasto (2020): *EU Report 2020 – Report on the EU Financial Management in Czechia* (<https://www.nku.cz/assets/publications-documents/eu-report/eu-report-2020-en.pdf>).

Liite II: Maavierailu Tšekkiin

Komission yksiköt järjestivät maaliskuussa 2021 virtuaalikokouksia seuraavien tahojen kanssa:

- Avoimen hallinnon kumppanuusohjelma
- Frank Bold – Reconstruction of State
- Ihmisoikeusliitto
- Journalistiyhdistys
- Kansainvälinen lehdistöinstituutti (IPI)
- Kansainvälisen lehdistöinstituutin Tšekin kansallinen komitea
- Kansallinen järjestäytyneen rikollisuuden torjuntavirasto
- Korkein hallinto-oikeus
- Korkein oikeus
- Kulttuuriministeriö
- Lehdistön ja tiedotusvälineiden vapauden eurooppalainen keskus
- Oikeusasiamies
- Oikeusministeriö
- Radio- ja televisiotoiminnan neuvosto
- Rahoitusanalyysivirasto
- Riippumattoman journalismin tukirahasto (Nadační fond nezávislé žurnalistiky)
- Sisäministeriö
- Syyttäjien liitto
- Transparency International Czech Republic
- Tšekin asianajajaliitto
- Tuomareiden liitto
- Valtakunnansyyttäjän virasto
- Ylin tilintarkastusvirasto

* Lisäksi komissio tapasi seuraavien organisaatioiden edustajia useissa horisontaalisissa tapaamisissa:

- Alankomaiden Helsinki-komitea
- Amnesty International
- Center for Reproductive Rights
- Civicus
- Civil Liberties Union for Europe
- Civil Society Europe (CSE)
- EuroCommerce
- Euroopan journalistiliitto
- Euroopan kansalaisfoorumi (European Civic Forum)

- Euroopan kirkkojen konferenssi
- Euroopan nuorisofoorumi
- European Center for Not-for-Profit Law
- European Partnership for Democracy
- Front Line Defenders
- Human Rights House Foundation
- Human Rights Watch, EU:n ihmisoikeuksien seurantajärjestelmä
- ILGA-Eurooppa
- Kansainvälinen ihmisoikeusliitto (FIDH)
- Kansainvälinen lakimieskomissio (ICJ)
- Kansainvälinen lehdistöinstituutti (IPI)
- Kansainvälisen perhesuunnittelujärjestöjen liiton eurooppalainen verkosto (IPPF EN)
- Lehdistön ja tiedotusvälineiden vapauden eurooppalainen keskus
- Open Society European Policy Institute
- Philanthropy Advocacy
- Protection International
- Toimittajat ilman rajoja
- Transparency International EU